

Asia: VN/28598/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Millaisia näkemyksiä teillä on ehdotetusta uudesta yhteiskuntatietoedellytyksestä?

-

Millaisia näkemyksiä teillä on kansalaisuuskoejärjestelmän ehdotetusta toteutustavasta?

-

Millaisia näkemyksiä teillä on ehdotettujen muutosten vaikutuksista?

-

Tähän voitte kirjoittaa muita mahdollisia näkemyksiänne.

Nyt lausunnolla olevan hallituksen esitysluonnoksen osalta on arvioitava muun muassa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU 2016/679), perustuslain sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen vaatimukset.

Henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn tulee tapahtua lain tasolla ja sen tulee olla kattavaa, täsmällistä ja tarkkarajaista. Lisäksi henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhtainen asetettuun tavoitteeseen nähden. Lainsäädännön on oltava myös selkeää ja sen soveltamisen on oltava ennakoitavaa.

Esitysluonnoksessa on arvioitu muutosta perustuslain 10 §:n yksityisyyden ja henkilötietojen suojan osalta. Yhteenvedossa todetaan: ” Ehdotettavan kansalaisuuskokeen yhteydessä olisi käsiteltävä henkilötietoja, jotta kokeeseen osallistuva henkilö pystyisi hyödyntämään koesuoritustaan sen osoittamiseen, että hän täyttäisi kansalaistamiselle ehdotettavan uuden yhteiskuntatietoedellytyksen. Kansalaisuuskoetta varten kerättävät osallistujien henkilötiedot muodostaisivat rekisterin tai sen osan. Henkilötietoja kerättäisiin nimenomaan kansalaisuuskokeen

suorittamista varten. Tietojen käsittelyssä noudatettaisiin yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaisia periaatteita, mukaan lukien käyttötarkoitussidonnaisuuden ja tietojen minimoinnin periaatetta.” Esitysluonnoksen mukaan henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain sääntelyä täydennettäisiin siten, että sen 1 §:n 1 momentin 2 kohtaan lisättäisiin maininta kansalaisuuskokeeseen liittyvistä Maahanmuuttoviraston tehtävistä, joihin sisältyisi henkilötietojen käsittelyä. Maahanmuuttovirasto käsitelisi kansalaisuuskokeen osallistujien henkilötietoja hallinnoidessaan kokeen ilmoittautumisjärjestelmää, maksuliikennettä ja koesuoritusten rekisteröintiä sekä päättäessään mahdollisista kokeessa järjestyksen rikkomisen tai vilpillisen menettelyn perusteella annettavista seuraamuksista. Maahanmuuttoviraston hallinnointitehtävä kattaisi myös kokeensuorittamiseen tarvittavista erityisjärjestelyistä päättämisen. Erityisjärjestelyt voivat tulla kyseeseen kokeeseen osallistuvan henkilön sairauden, vammaisuuden, lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeuden tai muun näihin rinnastettavan syyn perusteella. Erityisjärjestelyjä koskeva pyyntö perustuneen tehtäisiin kokeeseen ilmoittautumisen yhteydessä. Maahanmuuttovirasto voisi myöntää myös poikkeuksen kansalaisuuskokeen suorittamisedellytyksestä esimerkiksi asiakkaan sairauden tai vamman perusteella. Yhteiskuntatietoedellytyksestä poikkeamisen voisi tulla kyseeseen, jos kansalaisuuskokeen suorittamista ei terveydentilan tai vammaisuuden vuoksi voitaisi kohtuudella edellyttää erityisjärjestelyjenkään avulla. Asiakkaan tulisi esittää perusteet erityisjärjestelyille tai poikkeamisvaatimukselle. Selvitys olisi käytännössä lääkärinlausuma henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta. Näistä syistä esitysluonnoksen mukaan Maahanmuuttoviraston olisi välttämätöntä käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja.

Tietosuojavaltuutettu katsoo, että hallituksen esityksen jatkovalmistelussa olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että edellä mainitut tiedot ovat erityisiä- ja arkaluonteisia henkilötietoja, joiden käsittelyyn tulee kiinnittää erityistä huomiota. Kansalaiskokeen erityisjärjestelyjen tai poikkeaminen yhteiskuntatietoedellytyksestä sisältää terveyteen tai vammaisuuteen liittyvien tietojen käsittelyä, mutta myös muiden henkilötietojen käsittelyä. Sen lisäksi että säädetään tietojen käsittelyn välttämättömyydestä, tulisi esitysluonnoksen jatkovalmistelussa ottaa huomioon myös yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa tarkoitetut tietojen minimoinnin sekä säilytyksen rajoittamisen periaatteet. Esityksen jatkovalmistelussa tulisi nämä huomioida siten, että lainsäädännössä on täsmällisesti ja tarkkarajaisesti säädetty kansalaiskokeen suorittamiseen liittyvien henkilötietojen, erityisten henkilötietojen sekä arkaluontoisten tietojen säilytysajasta. Kun henkilötietojen käsittelyn tarkoitus on tässä kerätä henkilötietoja kokeen järjestämiseksi, olisi perusteltua suhteuttaa henkilötietojen säilytysaika tähän tarkoitukseen. Esitysluonnoksen jatkovalmistelussa olisi perusteltua arvioida myös onko kokeen erityisjärjestelypyyntöön tai poikkeamiselle yhteiskuntatietoedellytyksestä esitettyyn pyyntöön toimitettua selvitystä tai lääkärinlausuntoa ylittää tarpeellista tallettaa rekisteriin, kun otetaan huomioon, että kyseiset tiedot ovat selvitystä tällaisen päätöksen tekemiseksi, mutta ei ole itse kansalaistamisen peruste.

Muutoin tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan esitysluonnoksen mukaiset ehdotukset ovat välttämättömiä henkilötietojen käsittelyn oikeuttamiseksi. Henkilötietojen käsittelyä ei voida tarkoituksenmukaisesti toteuttaa ilman tietosuoja-asetusta täsmäntävää kansallisen liikkumavaran puitteissa toteutettua sääntelyä asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Esityksessä ehdotettu sääntelyllä myös vahvistetaan perustuslain 10 §:ssä säädettyä yksityiselämän ja

henkilötietojen suojaa sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklan mukaisen yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamisen ja 8 artiklan mukaisen henkilötietojen suojan vaatimusta.

Talus Anu
Tietosuojavaltuutetun toimisto

Tukia Miia
Tietosuojavaltuutetun toimisto